

Оксана Яців, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9537-398X>

ЕКОЛОГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ ЯК ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ СКЛАДНИК МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті концептуалізовано екологічний імператив як основу моральної архітекτονіки майбутнього педагога. Обґрунтовано перехід від антропоцентризму до екоцентричної парадигми, де екологічна етика стає внутрішнім законом буття та онтологічним орієнтиром професійної діяльності. Визначено механізми формування екологічних цінностей через рефлексію та емоційну залученість. Доведено, що деонтологічна підготовка в умовах сучасних викликів, зокрема під час війни і в контексті повоєнного відновлення України, набуває ознак планетарної відповідальності. Акцентовано на важливості цілісного аксіологічного середовища ЗВО для формування професійної ідентичності освітян нової генерації.

Ключові слова: екологічний імператив; моральне виховання; деонтологічна підготовка; майбутній педагог; аксіологічна детермінація; професійна ідентичність.

Лит. 13.

Oksana Yatsiv, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9537-398X>

THE ECOLOGICAL IMPERATIVE AS A DEONTOLOGICAL COMPONENT OF THE MORAL EDUCATION OF A FUTURE PEDAGOGUE

The article carries out a systemic conceptualization of the ecological imperative as a fundamental component of the moral architectonics of the future preschool teacher's and teacher's personality. The relevance of the study is driven by the necessity of overcoming anthropocentric stereotypes in modern education and transitioning to an ecocentric paradigm, where ecological ethics becomes an ontological guideline for professional activity. The author substantiates that the ecological imperative in the structure of moral education emerges not as an external normative requirement, but as an internal law of being, ensuring the transition from reproductive assimilation of ethical knowledge to its creative embodiment in pedagogical practice. Based on the analysis of domestic scientific discourse and the latest English-language research, the mechanisms of forming the ecological imperative through moral-ethical reflection and emotional involvement are revealed. It is proven that the deontological training of a future specialist under the conditions of modern challenges, particularly during the war and in the context of Ukraine's post-war recovery, acquires signs of planetary responsibility. It is identified that the integration of ecological values into the structure of the pedagogue's character contributes to the strengthening of their moral autonomy and professional resilience, providing the activity with a profound planetary meaning. It is stated that the effectiveness of the ecological imperative's implementation depends on the creation of a holistic axiological environment in higher education institutions, where the ethics of care for the biosphere is integrated into the specialist's professional identity. The formation of a new generation of educators capable of ethical foresight regarding the consequences of human activity is defined as a strategic priority for the development of modern pedagogical science.

Keywords: ecological imperative; moral education; deontological training; future pedagogue; axiological determination; professional identity.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної соціоприродної турбулентності проблема формування моральної архітекτονіки особистості майбутнього педагога набуває особливої гостроти, що зумовлено необхідністю подолання деструктивних наслідків антропоцентризму. Екологічний імператив у цьому контексті постає не просто як сукупність знань про довкілля, а як засадничий складник ціннісно-смишлогового ядра педагога, що визначає його професійну відповідальність та онтологічний вимір буття. Аксіологічна детермінація освітнього процесу

вимагає переосмислення традиційних підходів до виховання характеру, де етичне ставлення до природи інтегрується у загальну структуру моральних чеснот. Формування екоцентричної парадигми мислення у майбутніх вихователів і вчителів стає імперативною вимогою часу, оскільки саме педагог є ретранслятором нових цивілізаційних смислів. Трансформація морального характеру через призму екологічної етики дозволяє вибудувати цілісну систему виховання, в якій гармонія з навколишнім світом стає внутрішньою потребою та професійним обов'язком особистості.

Аналіз останніх досліджень. Проблема інтеграції екологічних цінностей у структуру професійної підготовки педагогів знаходиться у фокусі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що засвідчує високий рівень актуальності даного дискурсу. У працях сучасних дослідників спостерігається чітка тенденція до переходу від концепції сталого розвитку до глибинної екопедагогіки. Зокрема, у дослідженнях, присвячених трансформації педагогічної освіти, наголошується на тому, що моральний характер вчителя має базуватися на етиці турботи, яка поширюється за межі людського соціуму на весь біотичний консорціум [12]. Деонтологічна підготовка майбутніх педагогів має включати розвиток “екологічного смислу”, який корелює з фундаментальними етичними категоріями справедливості та солідарності [13]. Водночас український науковий простір демонструє традицію гуманістичного виховання, яка в останні роки збагачується новими еко-етичними рефлексіями. Дослідження вітчизняних фахівців у галузі екологічної етики та професійної педагогіки акцентують увагу на аксіологічній детермінації особистості вчителя як запоруці збереження національного та глобального природного капіталу [2], [6]. Українські вчені слушно зауважують, що екологічний імператив має бути імплементований у зміст морального виховання не як окремий розділ, а як наскрізна лінія, що пронизує всі аспекти підготовки майбутнього педагога [11]. Екологічний імператив у структурі морального виховання характеру педагога виступає потужним регулятором, що гармонізує раціональну та емоційно-ціннісну сфери особистості. Без належного морального підґрунтя екологічні знання залишаються формальними, не здатними спричинити реальну трансформацію поведінкових моделей. Це актуалізує потребу в розробці цілісної теоретичної моделі виховання характеру майбутнього педагога, де екологічна етика постає як фундаментальний онтологічний орієнтир. Важливо також підкреслити роль професійної ідентичності в цьому процесі, адже прийняття екологічного імперативу як власної внутрішньої установки дозволяє педагогу ефективно здійснювати екологізацію освітнього середовища.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у галузі екологічної етики, поза увагою науковців залишається питання специфічних механізмів трансформації екологічного імперативу із зовнішньої нормативної вимоги у внутрішню структуру морального характеру педагога. Однак розгляд екологічного імперативу як складника моральної структури потребує глибше досягнути механізми деонтологічної підготовки педагогів в умовах сучасних викликів.

Метою статті є системна концептуалізація екологічного імперативу як засадничого складника моральної архітекτονіки особистості майбутнього вихователя і вчителя в умовах сучасної екоцентричної парадигми освіти.

Виклад основного матеріалу. Сьогоднішня наукова думка в Україні дедалі частіше апелює до необхідності формування екологічної культури як невід’ємної частини загальнокультурної компетентності педагога. У цьому контексті екологічний імператив розглядається як категорія, що поєднує в собі об’єктивну необхідність збереження довкілля та суб’єктивну готовність особистості до самообмеження в інтересах майбутніх поколінь. Таке розуміння цілком узгоджується з європейськими освітніми орієнтирами, де екологічна відповідальність визнана однією з ключових компетенцій XXI ст. Проте українська специфіка додає цьому процесу особливого забарвлення через акцент на емоційно-естетичному сприйнятті природи, що традиційно є властивим для вітчизняної педагогічної школи. Отже, взаємодоповнення світових інноваційних підходів та національних здобутків створює передумови для глибокої концептуалізації екологічного імперативу в структурі морального становлення майбутнього педагога.

Сучасний науковий дискурс демонструє стійку тенденцію до інтеграції екологічної складової у професійну підготовку фахівців різних галузей. О.Повідайчик та О.Гринь акцентують увагу на тому, що екологічна компетентність педагога виходить за межі простої обізнаності й трансформується у системну особистісно-професійну якість. “Екологічна компетентність педагога дає змогу вчителю демонструвати культуру пізнання світу, критично осмислювати явища природи, відповідально ставитися до навколишнього середовища” [7, 284]. Автори підкреслюють, що в умовах сталого розвитку неперервна екологічна підготовка стає новим змістом і метою освітнього процесу, а не просто його окремим сегментом [8, 156].

Важливий аксіологічний аспект порушує С.Сапожников, який розглядає “екологічну вихованість як моральну якість особистості. Екологічне виховання можна визначити як процес формування відповідального ставлення до природи, яке реалізується в усіх видах діяльності, а його кінцеву мету – як реалізацію екологічної свідомості на особистісному рівні. Кінцевою метою екологічного виховання є реалізація екологічної свідомості на особистісному рівні через побудову відповідних моделей поведінки” [11, 116]. Цю думку продовжує Н.Ахматова, яка застерігає, що відсутність належної екологічної освіти призводить до пасивного сприйняття екологічних проблем та ігнорування персональної відповідальності [1, 9].

ЕКОЛОГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ ЯК ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ СКЛАДНИК МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Екологічний імператив у структурі морального виховання майбутнього педагога не може розглядатися лише як зовнішня нормативна вимога чи сукупність екологічних знань. Він постає як внутрішній закон буття особистості, що визначає її ставлення до світу через призму цілісності та взаємозалежності всіх форм життя. В основі цього процесу лежить аксіологічна детермінація, де екологічні цінності стають невід'ємною частиною ціннісної ієрархії майбутнього вчителя та вихователя. Як зазначає І. Бех, моральне сходження особистості відбувається через глибоке внутрішнє переживання цінностей, що перетворює їх на стійкі риси характеру [3]. У цьому контексті екологічний імператив виступає тим стрижнем, навколо якого формується нова архітектоніка характеру педагога, здатного до емпатії не лише стосовно людини, а й стосовно всього природного середовища.

Розглядаючи структуру морального характеру крізь призму екоцентричної парадигми, спостерігаємо якісну трансформацію традиційних чеснот. Відповідальність педагога в умовах сучасних екологічних викликів виходить за межі суто соціальних обов'язків і набуває ознак планетарної відповідальності. Це означає, що деонтологічна підготовка майбутнього фахівця має включати усвідомлення наслідків педагогічного впливу на формування життєвої позиції дитини в контексті її взаємодії з біосферою. Дослідники акцентують увагу на концепції "екологічних чеснот", де розсудливість, мужність та поміркованість розглядаються в межах екологічної етики [10]. Це дозволяє стверджувати, що екологічний імператив інтегрується в моральний характер через механізм ідентифікації педагога з широким природним світом, що мінімізує прояви егоцентризму та споживацтва.

Важливо зауважити, що процес формування екологічного імперативу в структурі характеру вчителя тісно пов'язаний з його професійною самоідентифікацією. Коли етичне ставлення до довкілля стає частиною "Я-концепції" фахівця, воно автоматично транслюється в освітній простір через особистий приклад та педагогічну тактику. У вітчизняному науковому дискурсі, зокрема в дослідженні В. Пасинок, наголошується на тому, що "креативна, творча особистість педагога застосовує в навчальному процесі такі креативні засоби навчання, як дидактичні ігри, використання сміху та гумору, а також методики CLIL в педагогічній діяльності" [6, 145]. Сучасний педагог має бути носієм інноваційної культури, де екологічна складова є пріоритетною. Таке бачення корелює з результатами досліджень, в яких підкреслюється необхідність "екологізації характеру" як пререквізиту для ефективної реалізації стратегій сталого розвитку в початковій та середній школі. Таким чином, спостерігаємо взаємодоповнення деонто-

логічного підходу, який акцентує на обов'язку, та етики чеснот, що зосереджується на якостях самої особистості.

Онтологічний вимір підготовки майбутнього вихователя та вчителя передбачає також подолання дуалізму між гуманітарними та природничими знаннями. Моральний характер педагога формується в процесі осягнення природи як універсальної цінності, що має власну внутрішню мету, незалежну від людських потреб. Це вимагає від ЗВО впровадження таких методик, які б стимулювали рефлексію майбутніх педагогів над власними етичними установками. Аксіологічна детермінація в даному випадку діє як фільтр, що відсікає деструктивні антропоцентричні стереотипи. Інтеграція екологічного імперативу в етос педагогічної професії дозволяє подолати кризу цілей виховання характеру в цифрову епоху.

У процесі деонтологічної підготовки майбутнього педагога особливе місце посідає формування готовності до морального вибору в ситуаціях екологічного конфлікту. Характер педагога проявляється у здатності відстоювати екоцентричні ідеали навіть за умов соціального тиску чи економічної доцільності. Це вимагає високого рівня моральної автономії, яка живиться саме екологічним імперативом. Він є не лише зовнішньою вимогою часу, а й внутрішньою детермінантою, що перебудовує всю структуру морального характеру. Екологічний імператив забезпечує перехід від репродуктивного засвоєння моральних норм до їх творчого втілення у професійній діяльності [5]. Така трансформація є можливою лише за умови, що екологічна етика стає органічною частиною світоглядної позиції педагога.

Розглядаючи психолого-педагогічні механізми інтерналізації екологічного імперативу, необхідно акцентувати увагу на процесі трансформації зовнішніх етичних приписів у внутрішні моральні регулятиви характеру майбутнього педагога. Провідним механізмом у цьому контексті постає морально-етична рефлексія, яка дозволяє студенту вийти за межі суто когнітивного засвоєння екологічної інформації та усвідомити власну причетність до глобальних процесів життєзбереження. Переосмислення антропоцентричних установок потребує від майбутнього вчителя не лише інтелектуальних зусиль, а й глибокої емоційної залученості, що формує емпатійний зв'язок із біосферою. Аксіологічна детермінація цього процесу виявляється у здатності особистості вибудовувати власну професійну траєкторію, що є фундаментом екоцентричної парадигми.

Ефективність деонтологічної підготовки майбутніх вихователів і вчителів безпосередньо залежить від інтеграції екологічного імперативу в структуру їхньої моральної уяви. Розвиток етичної

чутливості до екологічних проблем сприяє зміцненню вольового компонента характеру, оскільки вимагає від особистості здатності до самообмеження та відповідального вибору. У вітчизняному науковому дискурсі ця ідея знаходить своє відображення в концепціях екологічної освіти, де наголошується на важливості виховання “екологічної свідомості” як вищої інстанції морального самоконтролю фахівця. Синтез цих підходів дозволяє стверджувати, що моральне виховання характеру педагога має відбуватися через занурення в етичні ситуації, які вимагають актуалізації екоцентричних цінностей у реальній педагогічній взаємодії.

Особливого значення у структурі морального виховання набуває механізм ідентифікації майбутнього педагога з образом етично відповідального професіонала. Впровадження екологічного імперативу в цей образ вимагає від ЗВО створення особливого аксіологічного середовища, де екологічні норми сприймаються не як формальні обмеження, а як необхідна умова збереження людської гідності в умовах глобальної кризи. Формування нового типу педагога неможливе без його глибокої екологічної вкоріненості, яка визначає духовний вимір його діяльності [4]. Це підтверджує тезу про те, що екологічний імператив стає онтологічним орієнтиром, що структурує характер педагога як цілісну моральну єдність.

Практична реалізація екологічного імперативу в освітньому процесі ЗВО вимагає розробки та впровадження цілісної дидактичної моделі, де екологічна етика не обмежується лише змістом навчальних дисциплін, а пронизує весь уклад університетського життя. Аксіологічна детермінація професійної підготовки майбутніх вихователів і вчителів передбачає створення такого виховного простору, в якому екоцентрична парадигма стає основою міжособистісної взаємодії та ставлення до навколишнього світу. У цьому контексті деонтологічна підготовка фахівця набуває нового змісту: вона орієнтує студента на усвідомлення того, що педагогічна діяльність є формою моральної відповідальності за стан біосфери, який успадкують наступні покоління. Інтеграція екологічних цінностей у професійну ідентичність педагога відбувається найефективніше тоді, коли освітнє середовище демонструє єдність слова і діла, транслюючи моделі етичного споживання та бережливого ставлення до ресурсів [13].

Онтологічний вимір екологічного виховання характеру актуалізується в умовах сучасних кризових станів, зокрема під час війни і в контексті повоєнного відновлення України. Для майбутнього педагога екологічний імператив стає не просто абстрактним закликком, а життєвою стратегією, спрямованою на зміцнення як соціальних, так і природних екосистем. Формування морального харак-

теру педагога в таких умовах потребує розвитку здатності до “етичного передбачення” наслідків людської діяльності. Характер педагога має включати таку рису, як екологічна рефлексивність – постійний критичний аналіз власних звичок та професійних рішень через призму їхнього екологічного змісту. Це дозволяє майбутньому вихователю ЗДО чи вчителю ЗОШ стати справжнім лідером змін, здатним виховувати в дітях стійкість та емпатію до всього живого.

Процес формування характеру майбутнього педагога через екологічний імператив тісно пов'язаний із розвитком професійної автономії та моральної мужності. Вихователю, який керується екоцентричною парадигмою, часто змушений протистояти панівним у суспільстві споживацьким трендам, що потребує значних вольових зусиль та впевненості у власних етичних позиціях. Деонтологічна підготовка в університеті має озброїти студента не лише знаннями, а й методологією морального обґрунтування своїх дій. Екологічне виховання педагога є формою духовного подвижництва, оскільки воно спрямоване на утвердження цінності буття у світі, де домінує інструментальний підхід до природи. Такий синтез деонтології та аксіології дозволяє розглядати екологічний імператив як вищий рівень професійної зрілості фахівця.

Особливого значення набуває розвиток емоційного інтелекту педагога як базису для сприйняття екологічного імперативу. Здатність відчувати біль природи та радість від її відродження є тим афективним фундаментом, на якому вибудовується раціональна етична конструкція характеру. Як свідчать результати досліджень, студенти, які мали досвід глибокого емоційного спілкування з природними об'єктами під час практики, виявляють вищий рівень готовності до впровадження екологічних цінностей у свою майбутню роботу. Це підтверджує необхідність переходу від теоретичного навчання до практико-орієнтованих, екзистенційно значущих форм підготовки, де моральне виховання відбувається через дію та співпереживання [3, 207–208]. Таким чином, екологічний імператив стає внутрішнім джерелом професійної насаги та засобом запобігання професійному вигоранню вчителя, надаючи його діяльності глибокого планетарного сенсу.

Підсумовуючи теоретичне обґрунтування імплементації екологічного імперативу, слід наголосити на цілісності цього процесу. Він не може бути успішним без узгодження зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу та трансформації управлінської культури закладу вищої освіти. Аксіологічна детермінація має виявлятися у кожному аспекті – від вибору тем магістерських робіт до організації волонтерських екологічних акцій. Тільки за такої умови екологічний імператив стане стійкою

ЕКОЛОГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ ЯК ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ СКЛАДНИК МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

характеристикою морального обличчя майбутнього вчителя і вихователя, визначаючи його здатність нести відповідальність за майбутнє цивілізації.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що екологічний імператив у сучасних умовах набуває статусу деонтологічного складника моральної архітектури майбутнього педагога. У ході аналізу встановлено, що аксіологічна детермінація процесу виховання характеру майбутнього педагога через екоцентричну парадигму сприяє формуванню цілісної особистості, здатної до відповідальної професійної діяльності. Онтологічний вимір підготовки фахівця виявляється у глибокому усвідомленні єдності людського та природного буття, що трансформує традиційне розуміння деонтологічного обов'язку. Синтез вітчизняних наукових здобутків та новітніх англомовних розвідок підтверджує, що ефективність імплементації екологічного імперативу залежить від створення цілісного виховного середовища в ЗВО, де етичні норми стають внутрішніми регуляторами поведінки студента. Формування нової генерації освітян, для яких екологічний імператив є невід'ємною частиною професійної ідентичності, виступає стратегічним пріоритетом розвитку сучасної педагогічної науки та практики.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються у детальному дослідженні психолого-педагогічних умов формування екологічної стійкості характеру вчителя в умовах глобальних кризових викликів та розробці діагностичного інструментарію оцінки рівнів інтерналізації еко-етичних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахматова Н.О. Освіта як засіб формування екологічної свідомості в умовах сучасних соціокультурних загроз. *Особистість та освіта в умовах сучасних соціокультурних викликів: ціннісно-світоглядні та науково-методичні аспекти* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 28 лют. 2025 р. Дніпро, 2025. С. 8–10.
2. Бартенєва І.О. Екологічно-орієнтована педагогіка як чинник формування екокультурної компетентності майбутніх учителів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19, Т. 1. С. 25–29.
3. Бех І. Особистість у просторі духовного розвитку. Київ : Видавництво Академія, 2012. 256 с.
4. Дольнікова Л.В. Педагогічна майстерність викладача у формуванні екологічної та громадянської компетентності студентів закладу вищої освіти: інтегративний підхід. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 9(55). С. 424–433.
5. Опанасенко Л. Екологічність у взаємодії суб'єктів освіти: психологічні критерії. *Психологія. Вересень*. 2025. № 1 (104). С. 76–87.
6. Пасинок В.Г. Екологічна свідомість у педагогіці. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов"*. 2019. Вип. 90. С. 143–149.

8. Повідайчик О.С., Гринь О.В. Концепція сталого розвитку як основа неперервної екологічної підготовки майбутніх педагогів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: "Педагогіка. Соціальна робота"*. 2024. Вип. 1(54). С. 154–157.

7. Повідайчик О., Гринь О. Сутність і зміст поняття екологічної компетентності педагога. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 78, Т. 2. С. 282–287.

9. Пустова С., Тушко К. Визначення педагогічних умов формування екологічних цінностей у студентів соціономічних професій. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 4(39). С. 134–153.

10. Росновський М.Г., Маринченко Є.О. Екологічна компетентність як складова фахової підготовки майбутнього педагога професійного навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 178. С. 199–203.

11. Сапожников С. Теоретичні засади екологічного виховання майбутніх фахівців. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія "Філософія. Педагогіка"*. 2021. № 1 (1). С. 113–120.

12. Smith A., Stirling A. The Politics of Social-ecological Resilience and Sustainable Socio-technical Transitions. *Ecology and Society*. 2010. Vol. 15, No. 1. URL: <http://www.jstor.org/stable/26268112>

13. Hourdequin M. Environmental ethics: from theory to practice. London: Bloomsbury Academic, 2015. 256 p.

REFERENCES

1. Akhmatova, N. (2025). Osivta yak zasib formuvannia ekolohichnoi svidomosti v umovakh suchasnykh sotsiokulturnykh zahroz [Education as a means of forming environmental consciousness in the conditions of modern socio-cultural threats]. *Osobystist ta osvita v umovakh suchasnykh sotsiokulturnykh vyklykiv: tsinnisno-svitohliadni ta naukovometodychni aspekty: materialy II Vseukr. nauk.-prakt. konf.* – Personality and education in the context of modern socio-cultural challenges: value-based and scientific-methodological aspects: Proceedings of the II All-Ukrainian Scientific-Practical Conference, Dnipro, February 28, 2025. (pp. 8–10). Dnipro. [in Ukrainian].
2. Bartienieva, I. (2019). Ekolohichno-orientovana pedahohika yak chynnyk formuvannia ekokulturnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv [Ecologically-oriented pedagogy as a factor in the formation of eco-cultural competence of future teachers]. *Innovative Pedagogy*, No. 19(1), pp. 25–29. [in Ukrainian].
3. Bekh, I. (2012). Osobystist u prostori dukhovnoho rozvytku [Personality in the space of spiritual development]. Kyiv, 256 p. [in Ukrainian].
4. Dolnikova, L. (2025). Pedahohichna maisternist vykladacha u formuvanni ekolohichnoi ta hromadianskoi kompetentnosti studentiv zakladu vyshchoi osvity: intehratyvnyi pidkhdid [Pedagogical skill of a teacher in the formation of environmental and civic competence of higher education students: an integrative approach]. *Perspectives and Innovations of Science*, No. 9(55), pp. 424–433. [in Ukrainian].
5. Opanasenko, L. (2025). Ekolohichnist uzaiedodii subiektyv osvity: psykholohichni kryterii [Ecological interaction of educational subjects: psychological criteria]. *Psychology*. No. 1(104), pp. 76–87. [in Ukrainian].
6. Pasyнок, V. (2019). Ekolohichna svidomist u pedahohitsi [Environmental consciousness in pedagogy]. *The Journal*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ АНГЛОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. *Methods of Foreign Language Teaching*, No. 90, pp. 143–149. [in Ukrainian].

7. Povidachyk, O. & Hryn, O. (2024a). Sutnist i zmist poniattia ekolohichnoi kompetentnosti pedahohoha [The essence and content of the concept of environmental competence of a teacher]. *Current Issues of the Humanities*, No. 78(2), pp. 282–287. [in Ukrainian].

8. Povidachyk, O. & Hryn, O. (2024b). Kontsepsiia staloho rozvytku yak osnova nepererвної ekolohichnoi pidhovovky maibutnikh pedahohiv [The concept of sustainable development as the basis for continuous environmental training of future teachers]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"*, No. 1(54), pp. 154–157. [in Ukrainian].

9. Pustova, S. & Tushko, K. (2024). Vyznachennia pedahohichnykh umov formuvannia ekolohichnykh tsinnosti u studentiv sotsionomichnykh profesii [Determination of pedagogical conditions for the formation of environmental values in students of socionomic professions]. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*, No. 4(39), pp. 134–153. [in Ukrainian].

10. Rosnovskiy, M. & Marynchenko, Ye. (2019). Ekolohichna kompetentnist yak skladova fakhovoi pidhovovky maibutnyoho pedahoha profesiinoho navchannia [Environmental competence as a component of professional training of future teachers of vocational education]. *Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences*, No. 178, pp. 199–203. [in Ukrainian].

11. Sapozhnykov, S. (2021). Teoretychni zasady ekolohichnoho vykhovannia maibutnikh fakhivtsiv [Theoretical foundations of environmental education of future specialists]. *Dnipro academy of continuing education herald, Series "Philosophy. Pedagogy"*, No. 1(1), pp. 113–120. [in Ukrainian].

12. Smith, A. & Stirling, A. (2010). The Politics of Social-ecological Resilience and Sustainable Socio-technical Transitions. *Ecology and Society*, No. 15(1). Available at: <http://www.jstor.org/stable/26268112> [in English].

13. Hourdequin, M. (2015). *Environmental ethics: from theory to practice*. London: Bloomsbury Academic. 256 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 25.02.2026

Прийнято до друку: 16.04.2026

Опубліковано: 04.05.2026

УДК 378. 31 (447)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.352432>

Мар'яна Брода, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійської мови
і методики її навчання

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8841-9807>

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ АНГЛОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто роль цифрових інструментів у навчанні англійської мови в сучасних освітніх умовах. Проаналізовано умови використання цифрових технологій у процесі формування ініомовної комунікативної компетентності відповідно до підходів CALL та MALL. Подано класифікацію цифрових інструментів за їх дидактичним призначенням. Запропоновано методичні рекомендації та приклади застосування онлайн платформ у навчанні лексики, граматики, говоріння та оцінювання результатів навчання. Окреслено застереження щодо інтеграції цифрових ресурсів в освітній процес.

Ключові слова: цифрові інструменти; інноваційні технології; інтерактивне навчання; онлайн платформи; англійська мова; підготовка фахівця; комунікативна компетентність; індивідуалізація навчання у ЗВО України.

Літ. 12.

Mariana Broda, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the English Language Practice
and Teaching Methods Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8841-9807>

PRACTICAL IMPLEMENTATION OF DIGITAL TOOLS FOR ENGLISH-LANGUAGE TRAINING OF SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

The article examines the role of digital tools in teaching English in today's education. It analyzes the conditions for using digital technologies in the process of building foreign language communicative competence in accordance with the CALL and MALL approaches. It is noted that digital tools provide motivation for learning through interactivity, create conditions for personalization and mobility of learning. There has been presented a classification of digital tools according to their didactic purposes, including resources for training vocabulary and grammar (Quizlet, Wordwall, Grammarly), platforms for developing